

**БУЛГАН АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР**

Анхдагчдын өргөн чөлөө 1-120,
Жаргалант, 5-р баг, Булган сум, Булган аймаг,
63082, Утас/Факс: 7034-2580

Цахим шуудан: bulgan@audit.gov.mn

2025.04.22 № 438

танай _____ ны № _____ т

**БУЛГАН АЙМГИЙН МОНГОЛ АРДЫН
НАМЫН ДАРГА Д.ПҮРЭВ-ОЧИР
ТАНАА**

Нөхөн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр
хуульд заасан шаардлагад нийцсэн
талаарх дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн

Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5.4-т заасан Төрийн аудитын газрын бүрэн эрхийн хүрээнд 2024 оны аймгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит нөхөн сонгуульд оролцох Булган аймгийн "Монгол ардын нам"-ын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

2024 оны Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит нөхөн сонгуульд оролцох нам, эвсэл болон бие даан нэр дэвшигч нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцоо, судалгааг гарган хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Төрийн аудитын байгууллага нь 2024 оны Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит нөхөн сонгуульд оролцох нам, эвсэл болон бие даан нэр дэвшигчийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817 - 1 : 2020 Төрийн аудит. Тулгуур зарчим, MNS 6817 - 6 : 2020 Төрийн аудит. Нийцлийн аудитын зарчим, MNS 6817 - 8 : 2020 Төрийн аудит. Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний

• 632502874

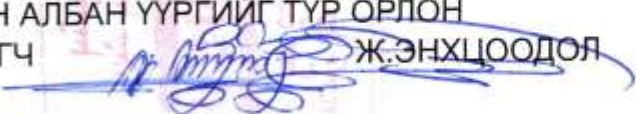
аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, холбогдох байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

Дүгнэлт

Булган аймгийн "Монгол ардын нам"-ын аймгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит нөхөн сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн зорилт, арга хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

Булган аймгийн Монгол ардын намын мөрийн хөтөлбөр (. . . хуудас)-ийг хавсаргав.

Хувийг: Аймгийн Сонгуулийн хороонд

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОРЫН АЛБАН
ТУШААЛЫН АЛБАН ҮҮРГИЙГ ТҮР ОРЛОН
ГҮЙЦЭТГЭГЧ Ж.ЭНХЦООДОЯ

БУЛГАН АЙМГИЙН МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХОРОО

БУЛГАНЫ СЭРГЭЛТ - ХӨГЖЛИЙН ШИНЭЧЛЭЛ

2024-2028

**БУЛГАН АЙМГИЙН МОНГОЛ АРДЫН
НАМЫН ОРОН НУТГИЙН СОНГУУЛИЙН
МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

БУЛГАН АЙМАГ 2025 ОН

БУЛГАНЫ СЭРГЭЛТ – ХӨГЖЛИЙН ШИНЭЧЛЭЛ

1. БУЛГАНЫ ИРЭЭДҮЙ – БОЛОВСРОЛТОЙ, ЭРҮҮЛ БУЛГАНЧУУД

1.1. Сургууль, цэцэрлэгийн хүртээмж

- 1.1.1. Сургуулийн өмнөх 1-2 хүртэлх насны хүүхдийг яслийн үйлчилгээнд хамруулна.
- 1.1.2. СӨБ-ын хувилбарт сургалтыг дэмжин багш нарыг бэлтгэн чадавхжуулж, хөдөөгийн багт зуны бүлэг ажиллуулах арга хэмжээг авч цэцэрлэгийн хамрагдалт, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 1.1.3. Сургууль, цэцэрлэг, дотуур байрны сурч боловсрох нөхцөл, эрүүл аюулгүй байдлыг ханган, бүрэн камержуулан гэрэлтүүлэг хийж, хатуу, зөөлөн эдлэл, гал тогооны тоног төхөөрөмжийн хангалтыг үе шаттайгаар хийнэ.
- 1.1.4. Нүхэн жорлонтой цэцэрлэг, сургууль, дотуур байрыг орчин үеийн ариун цэврийн байгууламжтай болгож, хүүхдэд ээлтэй орчин бүрдүүлнэ.
- 1.1.5. Цэцэрлэгийн хоол болон ЕБС-ийн үдийн хоолны орц найрлагыг нэмэгдүүлж, шим тэжээл, амин дэмээр баялаг хоол, сүү сүүн бүтээгдэхүүнээр үйлчилнэ.
- 1.1.6. Цэцэрлэг, сургуулийн тогооч нарыг чадавхжуулан, сургуульд хоол зүйч ажиллуулна.
- 1.1.7. Цэцэрлэг, сургууль, дотуур байр, Политехник коллежийн барилгад үе шаттайгаар их засвар хийж, өргөтгөх, шинээр барих асуудлыг судлан шийдвэрлэнэ.
- 1.1.8. Багшийн хөгжлийг дэмжих үйл ажиллагааг сайжруулж, багш нарыг гадаад дотоодын сургалтад хамрагдахад дэмжлэг үзүүлнэ.
- 1.1.9. Багш нарыг тогтвор суурьшилтай ажиллуулахад орон нутгийн дэмжлэг үзүүлэн түрээсийн орон сууцны хөтөлбөрт хамруулна.
- 1.1.10. Багш, сурагч, оюутан болон насанд хүрэгчид гэсэн ангиллын "Англи хэлтэй Булган" хөтөлбөрийг 4 жилийн хугацаанд тогтвортой, тасралтгүй хэрэгжүүлнэ.
- 1.1.11. Ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэгийн сургалтын хөтөлбөрт аймаг орон нутгийн түүх, уламжлалт соёл, эрүүл мэндийн боловсрол олгох агуулгыг оруулж амьдралын зөв дадалд сургана.
- 1.1.12. Сургуулиудад байгалийн ухаан, техник, технологийн хичээлийн кабинет, туршилтын талбайг үе шаттайгаар байгуулна.
- 1.1.13. Жил бүр 12 дугаар анги төгсөгчдөөс аймагт нэн шаардлагатай мэргэжлээр гадаадын их дээд сургуульд 160- аас доошгүй оюутныг сургана.
- 1.1.14. Багшийн ажлын бодит үнэлэмжийг нэмэгдүүлж, мэргэжлийн нэр хүндийг өсгөхийн зэрэгцээ хариуцлага, ур чадварыг дээшлүүлэн, олимпиад, тэмцээн, ЭЕШ-д онцгой амжилт гаргасан багш, сурагчдыг урамшуулах арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.
- 1.1.15. Боловсрол, шинжлэх ухааны газрын чадавхыг дээшлүүлж, үйл ажиллагааг өргөтгөн багш бэлтгэдэг их, дээд сургуулиудтай түншлэлийн

- 1.3.1. Өрх бүр ургийн бичгээ хөтлөх санаачилгыг дэмжиж, хүүхдийн хүмүүжилд эцэг, эхийн үүрэг, оролцоог нэмэгдүүлэн, "Чанартай амьдрал-Аавуудын оролцоо" арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.
 - 1.3.2. Хүүхэд, залуучуудыг аймаг орон нутгаараа бахархах, эх оронч үзэл, зөв хандлагатай иргэн болгох үзлийг дэмжсэн арга хэмжээг зохион байгуулна.
 - 1.3.3. Аймгийн хүүхдүүдийн урлаг, спортын авьяасыг хөгжүүлэн сурталчилж, улсын болон олон улсын чанартай спорт, урлагийн арга хэмжээнд оролцоход дэмжлэг үзүүлнэ.
 - 1.3.4. Сургууль, цэцэрлэгийн орчны хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд, хүүхдэд зориулсан орчныг шийдвэрлэж, хүүхэд бүрийг эрх тэгш суралцах нөхцөл боломжийг бүрдүүлнэ.
 - 1.3.5. Гэр бүлийн хүчирхийллийн нөхцөл байдалд дүгнэлт хийж, хүчирхийллийг бууруулах арга хэмжээг хэрэгжүүлж, хамгаалах түр байрыг тогтмол ажиллуулан сумын "хамтарсан баг" -уудыг чадавхжуулан дэмжиж ажиллана.
 - 1.3.6. Аймгийн хүүхэд, залуучуудын онцлогт тулгуурлан бүсийн хэмжээнд тодорхой төрлүүдээр тэргүүлэх зорилтыг дэвшүүлж, "Анхдагчид" хүүхэд хөгжлийн арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.
 - 1.3.7. Хүүхдийн "Жаргалант" зуслангийн үйл ажиллагааг өргөтгөж, хөтөлбөр сургалтуудыг чанаржуулан, хойд бүсийн ногоон хөгжлийн загвар зуслан болгож, хүүхэд бүр зуслангийн хөтөлбөрт хамрагдах боломжийг бүрдүүлнэ.
 - 1.3.8. Хүүхдийн тоглоомын талбайн арчлалт үйлчилгээг сайжруулж, тоглоомын талбайн аюулгүй байдлыг хангана.
 - 1.3.9. Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлж, орон нутагт геронтологийг бодлогоор хөгжүүлнэ.
 - 1.3.10. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд чиглэсэн туслах үйлчилгээг бодлогоор нэвтрүүлнэ.
 - 1.3.11. Амьжиргааны баталгаажих түвшингээс доогуур орлоготой өрхийн тоог бууруулна.
 - 1.3.12. Хүүхэд, залуучуудын соёл, амралтын хүрээлэнгийн тохижилтыг хийж, үйл ажиллагааг идэвхжүүлж, орчин цагийн залуус, иргэдийн хэрэгцээт олон төрлийн үйлчилгээг нэвтрүүлнэ.
- 1.4. Соёл, урлаг, спорт**
- 1.4.1. Аймгийг сурталчлах "Булганы сэргэлт" соёл, урлаг, спортын өдөрлөгийг Эрдэнэт, Улаанбаатар хотод зохион байгуулна.
 - 1.4.2. Орон нутгаас олдсон түүх, археологийн олдворуудыг аймагтаа татан авах, музейн сан хөмрөгт хадгалуулах, эдийн засгийн эргэлтэд оруулах бүтээгдэхүүн болгож гадаад, дотоодын үзэгчдийн тоог нэмэгдүүлнэ.
 - 1.4.3. Аймгийн нутаг дэвсгэр дээр байгаа Түүх соёлын үл хөдлөх дурсгалын нөхцөл байдлын шинжилгээ, эрсдэлийн судалгаа хийж, соёлын өвийн хадгалалт, хамгаалалтыг сайжруулна.
 - 1.4.4. Иргэдийн соёлын боловсролыг дээшлүүлж, төлөвшүүлэх "Бүх нийтийн соёлын боловсрол" арга хэмжээг үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

эрүүл мэнд, боловсрол, орон сууцанд хөрөнгө оруулалт хийх боломжийг иргэдэд сурталчлан мэдээллийг шуурхай хүргэнэ.

- 2.1.6. Булган сумын нийтийн эзэмшлийн зам талбай, цэцэрлэгт хүрээлэн зэрэгт гэрээгээр үйлчилгээ эрхлэх боломжийг иргэдэд олгоно.
- 2.1.7. Оюуны бүтээлийн үнэлэмжийг нэмэгдүүлж, шинэ бүтээл, оюуны өмч, судалгаа шинжилгээ, шинэ технологийг эдийн засгийн эргэлтэд оруулахыг дэмжинэ.
- 2.1.8. Даатгалын салбарын шинэ бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг нэвтрүүлж, даатгалын хүртээмжийг нэмэгдүүлэх замаар иргэд, аж ахуйн нэгжүүдэд учирч болзошгүй санхүүгийн эрсдэлийг бууруулна.
- 2.1.9. Ажлын байрыг нэмэгдүүлэх чиглэлд жижиг, дунд, бичил бизнесийг дэмжих урт хугацаатай, хүү багатай зээлийн хүртээмжийг нэмэгдүүлж, шударга, ил тод олгох зарчмыг баримтлан хэрэгжүүлнэ.

2.2. Дэд бүтэц, эрчим хүч, газар зохион байгуулалт

- 2.2.1. Сумдад утас, интернет, телевизын гурвалсан үйлчилгээтэй "өрх бүрт интернет" төслийг хэрэгжүүлж, орон нутгийн иргэдийн интернет үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 2.2.2. Уул уурхайн нөхөн сэргээх ажлын хяналтыг сайжруулж, нөхөн сэргээлт хийгээгүй аж ахуйн нэгжид хариуцлага тооцож нөхөн сэргээлтийг хийлгэнэ.
- 2.2.3. Зүүн түрүүний хатуу хучилттай авто замыг үргэлжлүүлэн Хөрөө рамны урдуур оруулан Булган-Эрдэнэтийн засмал замтай холбоно.
- 2.2.4. Шуудан хүргэлтийг шуурхай, хүртээмжтэй болгож, такси хүргэлтийн үйлчилгээнд ухаалаг технологи нэвтрүүлнэ.
- 2.2.5. Хот хоорондын ачаа, авто тээврийн мэдээллийн нэгдсэн цахим санг ашигладаг болно.
- 2.2.6. Хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний хугацаа дууссан болон тодотгол хийх шаардлагатай сумдын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг шинэчилнэ.
- 2.2.7. Дэд бүтцийг улс, орон нутгийн хөрөнгө оруулалтаар шийдвэрлэж, хөдөөгийн сумдад иргэд, төрийн албан хаагчдад зориулсан түрээсийн орон сууц барина.
- 2.2.8. Бүх сумын төвийн дулаан, ус хангамж, ариутгах татуургыг шинээр хийх болон шинэчилж өргөтгөнө.
- 2.2.9. Бүх суманд рашаан сувилал, зуслан, шинэ суурьшлын бүсийн хэсэгчилсэн төлөвлөгөө хийнэ.
- 2.2.10. Сумдын инженерийн барилга, байгууламжийн зураг төслийг хийлгэж, үерийн далан, сувгийн барилгын ажлыг үе шаттайгаар хийнэ.
- 2.2.11. Сумдын инженерийн хийцтэй барилга байгууламжуудад үзлэг хийж, гэрчилгээжүүлнэ.
- 2.2.12. Үүрэн холбооны сүлжээнд холбогдоогүй хөдөөгийн багийн төвүүдийг үүрэн телефоны сүлжээнд бүрэн хамруулж, өндөр хурдны интернэттэй болгоно.
- 2.2.13. Аймгийн хэмжээнд хот байгуулалтын кадастрын мэдээллийн сангийн

байгуулах, ажлын байрыг сумдад үе шаттайгаар нэмэгдүүлэхийг бодлогоор дэмжинэ.

2.5. Хөдөлмөр эрхлэлт :

- 2.5.1 Залуучуудын бизнес эрхлэх боломж, гарааны бизнес эрхлэх нөхцөлийг сайжруулж, гадаадын болон дотоодын төсөл хөтөлбөрүүдтэй хамтран ажиллах, хөнгөлөлттэй зээлийн хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 2.5.2 Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд, ахмадын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, орлогыг нэмэгдүүлэх зорилтот арга хэмжээг хэрэгжүүлж, мэдлэг туршлагаа залуучуудад өвлүүлж үлдээх нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 2.5.3 Ахмад, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд, хүүхдийг асрамжилж буй иргэний хөдөлмөр эрхлэх боломжийг нэмэгдүүлнэ.
- 2.5.4 Жижиг дунд үйлдвэр, бизнес эрхлэгчдийг чадавхжуулах, хөгжүүлэлт хийх чиглэлийг бизнес инкубатор төвийг байгуулж, үйл ажиллагааг тогтмолжуулна.
- 2.5.5 Газар тариаланг дэмжих цогц үйл ажиллагаа хэрэгжүүлж, хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлнэ.
- 2.5.6 Хүнсний ногоо дахин боловсруулах цех байгуулан ажлын байр бий болгоно.
- 2.5.7 Цахим ажлын байр хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- 2.5.8 Үйлдвэрлэл нь эрэлттэй, олон нийтэд танигдсан үйлдвэрлэгчдийг орон нутгийн түвшинд бодлогыг дэмжлэг үзүүлж, дараагийн түвшинд гарах боломжийг бүрдүүлнэ.
- 2.5.9 Жилд 1500- аас доошгүй байнгын, түр, улирлын ажлын байр бий болгож, ажилгүйдлийн түвшинг бууруулна.

3. ШУДАРГА ЗАСАГЛАЛ – ХАРИУЦЛАГАТАЙ БУЛГАНЧУУД

3.1. Иргэдэд ойр төрийн үйлчилгээ

- 3.1.1 Цахим хөгжлийн нэгдсэн бодлого боловсруулж, төрийн үйлчилгээг түргэн шуурхай, хариуцлагатай хүргэх тогтолцоог бий болгоно.
- 3.1.2 “Смарт Булган” (Ухаалаг-Булган) гар утасны программ хөгжүүлэлтийг мэргэжлийн багтай хамтран гүйцэтгэж, хэвийн горимд оруулах, нийгмийн бүхий л салбарыг холбож, ДАН системээр нэвтрэх боломжийг бүрдүүлнэ.
- 3.1.3 Иргэд төрийн үйлчилгээг 24 цагийн турш авч болох “Смарт” (Хурдан) төвтэй болно.
- 3.1.4 Иргэдээс төрийн байгууллага, албан тушаалтанд хандсан өргөдөл гомдлыг амаар болон бичгээр авахын зэрэгцээ, 100 хувь цахимд шилжүүлж, өргөдөл гомдлын шийдвэрлэлтийн явцын мэдээллийг иргэн тогтмол хянах боломжоор хангана.
- 3.1.5 Засаг захиргааны анхан шатны нэгж болох баг, түүний удирдлага, материаллаг орчныг бэхжүүлнэ.
- 3.1.6 Нийгмийн түншлэлийн хүрээнд шийдвэр гаргах шатанд төр, иргэний нийгмийн байгууллага, мэргэжлийн холбоод, хувийн хэвшил иргэдийн санал авах, зөвлөлдөх, шийдвэр гаргахад хяналт тавих нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

- 3.3.11. Татварын хөнгөлөлтийн 6 хүртэлх сая төгрөгийг орон сууцны урьдчилгаанд тооцуулах, батлан даах боломжийг бүрдүүлнэ.
- 3.3.12. Төрийн албан хаагчдыг нийгэмд ёс зүй, сахилга хариуцлагаар үлгэрлэх тогтолцоог бэхжүүлнэ.
- 3.3.13. Төрийн албанаас улс төрийн шалтгаанаар ажилтныг чөлөөлөх, халах явдлыг таслан зогсооно.
- 3.3.14. Төрийн албаны нийтлэг үйлчилгээг хувийн хэвшилд шилжүүлнэ.
- 3.3.15. Иргэдийн индэр нээлттэй хэлэлцүүлгийг 14 хоногт нэг удаа зохион байгуулж, иргэдэд тулгамдаж буй асуудлуудыг хүлээн авч иргэндээ ойр төрийн албыг бий болгоно.

4. НОГООН ХӨГЖИЛ – ЭКО БУЛГАНЧУУД

4.1. Байгаль орчин

- 4.1.1. Ургамал, амьтны тархац, нөөцийн судалгааг хийж, ховордсон зүйлийн улаан дансны үнэлгээг шинэчлэн тогтоож хамгаална.
- 4.1.2. Булган аймгийн амьтан, ургамлын тархац, тоо толгой, нөөц ашиглалтын судалгааг хийж, хамгаалах бодлого боловсруулна.
- 4.1.3. Байгалийн унаган төрх, биологийн олон янз байдлыг хамгаалж, эко системийн тэнцвэрийг хадгалахад хувь нэмэр оруулсан иргэн, аж ахуйн нэгжийг урамшуулах тогтолцоог бүрдүүлнэ.
- 4.1.4. Тогтвортой ногоон хот, ногоон барилга, амьдралын ногоон хэв маяг, нөөцийн хэмнэлт зэрэг байгальд ээлтэй, хэмнэлттэй ногоон үзэл санаа, хандлага, дадлыг дэмжин, аялал жуулчлалтай хослуулан хөгжүүлнэ.
- 4.1.5. Ус, хөрс, бэлчээрийг хамгаалах, газрын доройтол, цөлжилтөөс сэргийлэх, бэлчээрийг гэрээгээр ашиглуулах замаар ашиглагч малчдыг хариуцлагажуулж, бэлчээрийн доройтлыг бууруулна.
- 4.1.6. Бэлчээрийг усжуулах, худагжуулах ажлыг үргэлжлүүлэн малын бэлчээрийн нөөцийг нэмэгдүүлнэ.
- 4.1.7. Бэлчээрт хөнөөл учруулж буй царцаа, үлийн цагаан оготно гэх мэт мэрэгч амьтадтай байгаль орчинд ээлтэй аргаар тэмцэнэ.
- 4.1.8. Аж үйлдвэрийн бүс, “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ, Үйлдвэр технологийн паркаас уул уурхайн үйлдвэрлэлийн технологид хэрэглэсэн усыг дахин ашиглах, саарал ус ашиглах зэргээр хамтын ажиллагааг сайжруулна.
- 4.1.9. Хог хаягдлыг дахин боловсруулах, байгальд сөрөг нөлөөгүй аргаар устгах, ашиглах санаачилгуудыг дэмжин байгальд ээлтэй техник технологийг нэвтрүүлнэ.
- 4.1.10. Бугын аж ахуй зэрэг зэрлэг ан амьтадыг өсгөн үржүүлэх, зохист ашиглалт, эдийн засгийн эргэлтэд оруулах боломжийн суурь судалгааг хийж эхлүүлнэ.

4.2. Хариуцлагатай уул уурхай

- 4.2.1. Уул уурхайн салбарын үйл ажиллагаанаас үүдэх байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулна.

нэмэгдүүлнэ.

4.4.4. Усны нөөцийг бохирдох, хомсдохоос сэргийлж, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс тогтоож, бүсийн дэглэмийг мөрдүүлнэ.

4.4.5. Аймгийн ойн менежментийн төлөвлөгөөг батлуулна.

4.4.6. Хавар, намрын хуурайшилт ихтэй үед ой, хээрийн түймэр гарахаас урьдчилан сэргийлэх сурталчилгааг мэдээллийн бүхий л хэрэгслээр ард иргэдэд хүргэнэ.

4.4.7. Гудамж талбайн цэвэрлэгээ, хог ачиж цуглуулах үйлчилгээнд тусгай зориулалтын тоног төхөөрөмжтэй машин техникийг нэвтрүүлнэ.

4.4.8. Хог хаягдлыг ангилан ялгах, боловсруулахад иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэх ажлыг зохион байгуулна.

4.4.9. Хөрсний бохирдол, түүний эрүүл мэндэд үзүүлж буй сөрөг нөлөөллийг багасгах, нүхэн жорлонг био жорлонгоор солих ажлыг бүсчилсэн байдлаар үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

4.5. Гамшгийн эрсдэлээс урьдчилан сэргийлнэ.

4.5.1. Уур амьсгалын өөрчлөлт, дэлхийн дулаарал, гамшиг, ослоос урьдчилан сэргийлэх сургалт, сурталчилгааг тогтмол зохион байгуулна.

4.5.2. Орон нутгийн эмзэг байдлын үнэлгээ хийнэ.

4.5.3. Мэргэжлийн анги, сайн дурынхныг чадавхжуулах ажлыг зохион байгуулна.

4.5.4. Агуулахын аж ахуйг хөгжүүлж, шаардлагатай бараа, материалын нөөц бүрдүүлнэ.

4.5.5. Бүсийн сумдын дунд онцгой байдлын салбарыг байгуулна.

4.5.6. Аймаг, сумын онцгой байдлын одоогийн үйл ажиллагаанд дүн шинжилгээ хийж, ган зуд, үер ус гэх зэрэг давагдашгүй хүчин зүйлийн нөлөөллийг багасгах, эрсдэлийг бууруулж, шаардлагатай арга хэмжээг авч ажиллана.

5. БҮС ОРОН НУТГИЙН ХӨГЖИЛ – АЗ ЖАРГАЛТАЙ БУЛГАНЧУУД

5.1. Бүсчилсэн хөгжил – Булганы сэргэлт

5.1.1. “Эрдэнэт цогцолбор” дээд сургуульд Булган аймгийн шалгуур хангасан оюутнуудыг сургалтын төлбөрийн хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр элсүүлэх бодлогыг баримталж орон нутгийн хүний нөөцийн бодлогыг бэхжүүлнэ.

5.1.2. Хойд бүсийн эдийн засгийн тэргүүлэх чиглэл, хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлттэй уялдуулан элсүүлэх мэргэжлийн нэр төрлийг нэмэгдүүлж, аймгийн Политехник коллежид дундын дадлага, үйлдвэрлэлийн баазыг байгуулна.

5.1.3. Хог хаягдал ангилан ялгах цехийг Булган аймгийн төвд төвлөрүүлэн байгуулна.

5.1.4. Малын гаралтай дайвар бүтээгдэхүүнийг хагас болон гүн боловсруулах хөнгөн үйлдвэрийг цогцолборыг Булган аймагт үе шаттайгаар байгуулах

- 5.2.13. Хүнсний хангамж, аюулгүй байдлыг хангах "ХҮНСНИЙ ХУВЬСГАЛ" хөтөлбөрийг орон нутгийн онцлогт тулгуурлан төрөлжүүлэн хэрэгжүүлнэ.
- 5.2.14. Цэцэрлэг, сургуулийн үдийн хоолонд сүү, сүүн бүтээгдэхүүний хэрэглээг нэмэгдүүлэх замаар малчдын орлогын тогтвортой байдлыг хангах орон нутгийн тусгай бодлого боловсруулна.

5.3. Аялал жуулчлал, соёлын бүтээлч үйлдвэрлэл

- 5.3.1. Аялал жуулчлалын үйлдвэрлэл, үйлчилгээний стандартыг сайжруулж, олон улсын түвшинд үе шаттайгаар хүргэнэ.
- 5.3.2. Аялал, жуулчлалын чиглэлээр нэн шаардлагатай хүний нөөц, мэргэжилтэн бэлтгэж, бүсчилсэн хөгжлийг бодлогот суурилсан рашаан, сувилал, түүх соёлын, байгалийн, адал явдалт аялал жуулчлалыг төрөлжүүлэн хөгжүүлнэ.
- 5.3.3. Аймаг, орон нутгийн соёлын онцлогт тохирсон брэнд бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний нэр төрөл, чанар, нийлүүлэлтийг сайжруулан, аялал жуулчлалд тулгуурласан ЖДҮ-ийг хөгжүүлэн орон нутагт орох орлогын эх үүсвэрийг нэмэгдүүлнэ.
- 5.3.4. Аялал жуулчлалын бүс дэх хоршоо, нөхөрлөлийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг ногоон зээл, худалдааны сувгуудаар дэмжинэ.
- 5.3.5. Аялал жуулчлалын дэд бүтцийн чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх хөрөнгө оруулалтыг дэмжинэ.
- 5.3.6. Аялал жуулчлалаар зорин очих газруудад ариун цэврийн байгууламж бүхий түр буудаллах цэг, голлох зам, амрах өртөө, түр отоглох цэг, үйлчилгээний цогцолборын үйлчилгээг дэмжиж стандартад нийцүүлэн, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 5.3.7. Эко бааз, ногоон гэрчилгээжүүлэлтийг нэвтрүүлж жорлонгоо өөрчилъе, хогоо шийдье уриан дор байгальд ээлтэй аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ.
- 5.3.8. Тусгай сонирхлын (шувуу, цэцэг ажиглах аялал болон ангийн аялал) аялал жуулчлалыг хөгжүүлж орлого олох боломжийг үе шаттайгаар нэмэгдүүлнэ.
- 5.3.9. Булган аймгийн аялал жуулчлалд эзлэх байр суурийг бэхжүүлж, дамжин өнгөрөх бус, буудлах, хоноглох төлөвт шилжүүлэн, соёлын олон төрөлт бүтээгдэхүүн үйлчилгээг нэвтрүүлнэ.
- 5.3.10. Малчин өрхийн нэмэлт орлогыг нэмэгдүүлэх хүрээнд Булган аймагт аялал жуулчлалын шинэ багц "нэг айл – нэг илүү гэр" хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- 5.3.11. Булган аймгийн онцлог, соёлын өв уламжлалыг сурталчлах арга хэмжээнүүдийг зохион байгуулна.
- 5.3.12. Аймгийн соёлын брэнд "Айраг фиставаль", " Хангинахын шугуйн тойром", "Алтаргана наадам" зэрэг уламжлалт эвент арга хэмжээг сайжруулан зохион байгуулахын зэрэгцээ шинэ эвент арга хэмжээг хөгжүүлнэ.
- 5.3.13. Соёлын бүтээлч үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, бүтээгдэхүүн, үйлчилгээнд цахим дэвшилтэт технологийг нэвтрүүлнэ.

дэмжлэг үзүүлнэ.

6.5.5. Сумын сургуулийн багш нарын хөгжлийг дэмжих үйл ажиллагааг сайжруулж, чадавхжуулна.

6.6. Баяннуур сум

6.6.1. Баяннуур 80 ортой дотуур байр барина.

6.6.2. Баяннуур сумыг ЭМТ-ийг тусгай зориулалтын яаралтай тусламжийн авто машинаар хангана

6.6.3. Баяннуур суманд "Орон нутаг судлалын танхим" байгуулна.

6.6.4. Баяннуур суманд усыг хуримтлуулах хөв цөөрөм, далд усан санг байгуулж, ард иргэдийн ундны ус, мал аж ахуйн усан хангамж, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

6.6.5. Малын бэлчээрийн менежментийг сайжруулан, хадлан, тэжээл, усны хангамж, хүрэлцээг нэмэгдүүлж, хувийн хэвшилтэй хамтран ажиллана.

6.7. Бугат сум

6.7.1. Эрдэнэт-Булганы авто замаас Тарвагатайгаар Бугат сумын төв хүртэл 25 км хатуу хучилттай авто зам тавина.

6.7.2. Бугат суманд "Орон нутаг судлалын танхим" байгуулна.

6.7.3. Сумын байгалийн үзэсгэлэнт газруудад орон нутгийг иргэдийг түшиглэсэн аялал жуулчлалыг хөгжүүлэхэд бодлогоор дэмжлэг үзүүлнэ.

6.7.4. Сүү сүүн бүтээгдэхүүн, малын гаралтай түүхийн эд бүтээгдэхүүн, цагаан идээ боловсруулах бичил өрхийн үйлдвэрлэлийг дэмжинэ.

6.7.5. Орон нутгийн иргэд, малчдыг нэгдэн хоршиж хөдөлмөрлөхийг дэмжиж, арьс шир боловсруулах, мал мах бордох, малын тэжээл, төмс хүнсний ногооны чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулахыг дэмжинэ.

6.4. Бүрэгхангай сум

6.4.1. Бүрэгхангай сумын ЭМТ-ийн өргөтгөлийн барилгыг барина.

6.4.2. 35 кВ-ын Бүрэгхангайн цахилгаан дамжуулах агаарын шугамыг шинэчилнэ.

6.4.3. Суманд жижиг дунд үйлдвэрлэл хөгжүүлэхэд бодлогын дэмжлэг үзүүлж, ажлын байрыг нэмэгдүүлнэ.

6.4.4. Тэжээлийн ургамал тарих, хадлан бэлтгэх, аялал жуулчлалыг хөгжүүлэхэд нутгийн иргэд, малчдын хоршин хөдөлмөрлөхийг дэмжинэ.

6.4.5. Сумын сургуулийн багшийн хангамжийг сайжруулж, сургалтын чанарыг дээшлүүлнэ.

6.5. Гурванбулаг сум

6.5.1. Гурванбулаг цэцэрлэгийн өргөтгөлийн барилгыг барина.

6.5.2. Баруун бүсийн босоо тэнхлэгийн хатуу хучилттай Булган-Орхон-Хишиг-Өндөр-Гурванбулаг сумын хатуу хучилттай, замын ажлыг гүйцээнэ.

6.5.3. Гурванбулагаас Рашаант, Могод, Тарнийн гүүрийг холбох хатуу хучилттай замын ТЭЗҮ-ийг боловсруулна.

6.5.4. Гурванбулаг сумын хүн амыг шаардлага хангасан ундны усаар хангана.

6.5.5. Нүүдлийн МАА-д түшиглэсэн аялал жуулчлалыг хөгжүүлж, мал аж ахуйн гаралтай түүхий эд бүтээгдэхүүн боловсруулах үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэхэд бодлого, эрх зүйн орчны дэмжлэг үзүүлнэ.

замын ТЭЗҮ-ийг боловсруулна.

6.9.4. 2,2 мВт -ын нарны сэргэгдэх эрчим хүчний батарей станцыг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлээр барина.

6.9.5. Усыг хуримтлуулах хөв цөөрөм, далд усан санг байгуулж, ард иргэд, мал аж ахуйн усан хангамж, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

6.9.6. Хөгнө, Тарна, Элсэн тасархайн байгалийн үзэсгэлэнт газрыг түшиглэсэн аялал жуулчлал, эрчимжсэн мал аж ахуй, газар тариаланг хослуулан хөгжүүлнэ.

6.10. Сайхан сум

6.10.1. Сумын биеийн тамирын заалтай 320 суудалтай сургуулийн байр, 80 ортой дотуур байрыг тус тус ашиглалтад оруулна.

6.10.2. Сайхан сумын 0,4 кВ-ын цахилгаан дамжуулах агаарын шугамыг шинэчилнэ.

6.10.3. Дондогийн булгаас Сайхан авто зам тавих асуудлыг судалж ТЭЗҮ хийлгэнэ.

6.10.4. Сайхан сумын брэнд айраг, адууны өв соёлд суурилсан аялал жуулчлалын бүтээгдэхүүн үйлчилгээг хөгжүүлж, төр хувийн хэвшлийн түншлэлээр айргийн хөргүүр, савлах үйлдвэрийг ашиглалтад оруулна.

6.11. Сэлэнгэ сум

6.11.1. Хялганатаас Сэлэнгэ сум хүртэл авто зам тавих асуудлыг судалж ТЭЗҮ хийлгэнэ.

6.11.2. Сэлэнгэ сумын төвийн гамшгийн эрсдэлийн үнэлгээг хийлгэж иж бүрэн зураг, төсөл боловсруулан хамгаалалтын арга хэмжээ авна.

6.11.3. Зөгийн аж ахуй, ногоон тэжээл, төмс, хүнсний ногоо, халтар арвай тарихад бодлогоор дэмжлэг үзүүлнэ.

6.11.4. Махны чиглэлийн "Сэлэнгэ" үүлдрийн цөм сайжруулж, эрчимжсэн мал аж ахуй хөгжүүлнэ.

6.12. Тэшиг сум

6.12.1. Тэшиг сумын Бага - Илэнхийн боомтыг нээж, байнгын ажиллагаатай болгон, хил орчмын аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ.

6.12.2. Нутгийн брэнд цөцгий, масло, буриад талх, бяслаг, зөгийн балыг үйлдвэрлэлийн хэмжээнд хөгжүүлнэ.

6.12.3. Тэшиг, Сайхан сумын 0,4 кВ-ын цахилгаан дамжуулах агаарын шугамыг шинэчилнэ.

6.12.4. Тэшиг суманд 1 мВт нарны сэргэгдэх эрчим хүчний батарей станцыг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлээр барина.

6.12.5. Малын бэлчээрийн менежментийг сайжруулан, байгаль цаг уурын эрсдэлээс сэргийлж, хадлан, тэжээл, усны хангамж, хүрэлцээг нэмэгдүүлэх чиглэлд хувийн хэвшилтэй хамтран ажиллана.

6.12.6. Малын хулгайтай тэмцэх ажлыг эрчимжүүлж, гүүрний байнгын посттой болно.

6.13. Хангал сум

6.13.1. Суманд ЭМТ-ийн шинэ барилга, 80 ортой дотуур байр барьж, "Орон нутаг судлалын танхим" -ийг байгуулан сургуулийн биеийн тамирын заалны шинэчлэлийн ажлыг эхлүүлнэ.

- 6.16.3. Босоо тэнхлэгийн Бага-Илэнх боомт-Булган аймгийн Хутаг-Өндөр чиглэлийн 146 км хатуу хучилттай авто замыг барина.
- 6.16.4. 0,4 кВ-ын цахилгаан дамжуулах агаарын шугамыг шинэчилнэ.
- 6.16.5. Малын бэлчээрийн менежментийг сайжруулан, байгаль цаг уурын эрсдэлээс сэргийлж, хадлан, тэжээл, усны хангамж, хүрэлцээг нэмэгдүүлж хувийн хэвшилтэй хамтран ажиллана.

6.17.Булган сум

- 6.17.1. Сургууль, цэцэрлэгийн барилгыг өргөтгөх, шинээр барих асуудлыг судлан шийдвэрлэнэ.
- 6.17.2. Түлээний зах болон худалдааны төвийг байгуулахад бодлогоор дэмжлэг үзүүлнэ.
- 6.17.3. "Өрхийн эрүүл мэндийн төв/ цогцолбор/"-ийн барилгыг барьж, нэн шаардлагатай сэргээх засах үйлчилгээний тоног төхөөрөмжөөр хангаж, Монгол Улсын жишиг загвар төв болгоно.
- 6.17.4. Диваажингийн сүм, Баруун замын байлдааны штаб музей, Ардын Хатанбаатар Магсаржавын дуулгат бунхан тохижилтын ажил хийж, үзүүлэг дэглэлтийг шинэчилнэ.
- 6.17.5. Биеийн тамир, спортын орчин нөхцөл, талбай бүхий дэд бүтцийг бий нэмэгдүүлнэ.
- 6.17.6. "Саятны цагаан хаалга"-наас Вангийн хүрээний хийд- "Нууц булаг" "Нарлаг" шинэ суурьшлын бүсийг Ачуут голын гүүртэй холбох хатуу хучилттай замын ТЭЗҮ-г хийнэ.
- 6.17.7. Гудамж талбай, нийтийн эзэмшлийн гэрэл гэрэлтүүлгийг сэргээгдэх эрчим хүчтэй холбогдсон хэмнэлттэй, ухаалаг системээр үе шаттай шинэчлэх арга хэмжээ авна.
- 6.17.8. Залуус хорооллын цэвэр ус, дулаан, бохирын шугам сүлжээг үе шаттайгаар ашиглалтад оруулна.
- 6.17.9. "Нууц булаг", "Нарлаг" шинэ суурьшлын бүсийн хэсэгчилсэн төлөвлөгөөг хийлгэж, дэд бүтцийг үе шаттайгаар шийдвэрлэнэ.
- 6.17.10. Ачуутын голын ай сав газарт инженерийн биет судалгаа, зураг төсөл хийлгэж, далан суваг барина.
- 6.17.11. Булган сумын одоо ашиглаж байгаа инженерийн байгууламжуудад үзлэг хийн дүгнэлт гарган шинэчлэх ажлыг үе шаттайгаар хийж, байр зүйн зураг, газар доорх шугам сүлжээний зурагтай болно.
- 6.17.12. Орон сууц барих газрын инженерийн дэд бүтцийг эхний ээлжид улс, орон нутгийн хөрөнгө оруулалтаар шийдвэрлэж, төр, хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтаар 300-аас доошгүй айлын орон сууц барина.
- 6.17.13. Хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүнийг дөрвөн улиралд бэлтгэн нийлүүлэх, хадгалах нэгдсэн тогтолцоог бүрдүүлж, Булган сумын дэд бүтцэд түшиглэн иргэдийг хямд, чанартай мах, сүү, хүнсний ногоогоор хангана.
- 6.17.14. Булган суманд Гэрлэх ёслолын өргөө барина.